

Redactioneel

Maxime van Haeren, Jack van der Leden,
André Nuchelmans

Kan het anders?

Bij het al dan niet toekennen van subsidie staan sinds de oprichting van de Raad voor de Kunst, voorganger van de Raad voor Cultuur, vlak na de Tweede Wereldoorlog drie criteria centraal: kwaliteit, spreiding en toegankelijkheid. Aan deze criteria hebben de afgelopen decennia verschillende verantwoordelijke staatssecretarissen en ministers steeds wisselende beoordelingscriteria of zwaartepunten toegevoegd. Denk aan de diverse codes van de afgelopen jaren en begrippen als cultureel ondernemerschap, goed werkgeverschap, bevordering van educatie en participatie, en vernieuwing.

Wat is het effect hiervan op de afstand tussen het kunstenveld en de politiek? Subsidieaanvragers zijn sterk geneigd naar criteria toe te schrijven. Tegelijkertijd zien zij door de bomen van deze steeds uitdijende reeks beoordelingscriteria het bos niet meer. En wat mag de politiek van het kunstenveld verlangen? Is dit systeem terug te brengen tot een hanteerbaar en helder model, of is het juist gewenst dat politiek en kunsten steeds verder van elkaar verwijderd raken?

De kern van de problematiek van het cultuurbestel is de spanning tussen autonomie (van sector, instellingen en makers) en controle (door overheden, semioverheden en sponsors), leggen Edwin van Meerkerk en Quirijn van den Hoogen in het openingsartikel uit. Ze stellen voor de huidige sturing op details te vervangen door een systeem dat werkt op basis van vertrouwen en instellingen vrijlaat om zelf keuzes te maken. Zo bieden subsidies perspectief voor de langere termijn. In zijn bijdrage over het koningscriterium van de subsidiebeoordelingen, artistieke kwaliteit, pleit Pieter Bots voor een brede beoordelingssystematiek, 'met oog voor de artistiek-inhoudelijke bijdrage

van publieksbeleving, maatschappelijk belang en dergelijke én met een inclusieve scope op de kunstsector'. Barbara Baarsma voegt daar in deze *Boekman* goede redenen aan toe om in het gesprek over de inrichting van het cultuurbestel ook de economische waarde te belichten.

De behoefte aan vereenvoudiging wordt bevestigd in gesprekken met directeuren van culturele instellingen en gezelschappen, en andere betrokkenen uit het veld. De coronacrisis heeft de kwetsbaarheid van het huidige systeem nog duidelijker aan het licht gebracht. Veel makers kunnen ondanks extra financiële ondersteuningsmaatregelen voor de culturele sector het hoofd nauwelijks boven water houden. Tegelijkertijd biedt de huidige crisis ook juist de mogelijkheid tot verandering, zo klinkt het in verschillende bijdragen.

Net als bij de bestrijding van corona werkt een combinatie van verschillende aanpakken vermoedelijk het beste om het systeem te veranderen, schrijft Cor Wijn. Hij noemt er vier: veranker de doelen van het cultuurbeleid in de wet, realiseer multipliereffecten via regionale fondsen, versterk de aanbodzijde, en gebruik de huidige coronacrisis als proeftuin voor het basisinkomen.

In het afsluitende artikel beschrijft Henri Swinkels het vierjaarlijks treffen van politiek en cultuur als een soort rituele dans, die wordt ervaren als een afstandelijk schuifelen op de dansvloer. De periodieke toekenningen van (meerjarige) subsidies voelen 'als een gekunstelde danswedstrijd met een lekenjury'. Depolitisering klinkt de cultuursector dan ook veelal als muziek in de oren. Maar, waarschuwt Swinkels, meer afstand tussen politiek en cultuur kan tot vervreemding leiden en de positie van het culturele veld ondermijnen. Meer overheidsbemoediging is juist gewenst om te zorgen voor meer kwaliteit, pluriformiteit, toegankelijkheid en weerbaarheid van het culturele ecosysteem als geheel. Tijd voor een serieuze pas de deux! ●